

ALTERNATYVIOS (NEAPIBRĖŽTOS) TYČIOS SAMPRATA IR JOS BAUDŽIAMOJI
TEISINĖ REIKŠMĖ

Skirmantas Bikelis *

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas 271 4584
Elektroninis paštas skirmantopastas@takas.lt

Pateikta 2008 m. rugsėjo 9 d., parengta spausdinti 2008 m. lapkričio 24 d.

Santrauka. Straipsnyje nagrinėjamas plačiai teismų praktikoje paplitęs, bet baudžiamosios teisės doktrinoje nevienareikšmiškai vertinamas tyčios skirstymas į apibrėžtą ir alternatyvią (neapibrėžtą). Keliami klausimai, ar apskritai tyčia gali būti neapibrėžta, koks šio skirstymo santykis su kitomis tyčios rūšimis (tiesiogine ir netiesiogine), kuo remiasi nusikalstamų veikų kvalifikavimo taisyklės, kurios teismų praktikoje taikomos nustatius alternatyvią (neapibrėžtą) tyčią. Atsakant į šiuos klausimus pamazu prieinama prie išvados, kad baudžiamojoje teisėje apskritai nėra prasmės tyčią skirstyti į apibrėžtą ir alternatyvią (neapibrėžtą).

Pagrindinės sąvokos: apibrėžta tyčia, neapibrėžta tyčia, alternatyvi tyčia, tiesioginė tyčia, netiesioginė tyčia.

IVADAS

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK)¹ 15 straipsnyje numatyta, kad nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra tyčinis, jei jis padarytas tiesiogine ar netiesiogine tyčia. Lietuvos (taip pat kai kurių kitų valstybių, pvz., Rusijos) teismų praktikoje egzistuoja ir kitas, kitais kriterijais besiremiantis, tyčios skirstymas į apibrėžtą ir neapibrėžtą. Šiai klasifikacijai teikiama didelė reikšmė, atsižvelgiant į tai, ar teismas nustato apibrėžtą, ar neapibrėžtą kaltininko tyčią, iš esmės skiriasi kaltininko padarytos nusikalstamos veikos kvalifikavimo principai. Esant apibrėžtai tyčiai lemiamą reikšmę nusikalstamos veikos kvalifikavimui turi nustatyti subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai (kaltininko tyčios turinys), o esant neapibrėžtai tyčiai nusikalstama veika kvalifikuojama pagal objektyviuosius nusikalstamos veikos požymius (pagal kilusius padarinius).² Nepaisant didelio praktinio aktualumo tyčios

klasifikacija į apibrėžtą ir neapibrėžtą ir nusikalstamų veikų kvalifikavimo taisyklės esant šioms tyčios rūšims moksliai nedaug analizuotos. Lietuvoje šiuos klausimus yra nagrinėję V. Piesliakas, G. Kiškis, taip pat savo disertacijoje juos yra palietęs šio straipsnio autorius. Rusijos ir tarybinėje baudžiamojoje teisėje pažymėtini P. Dagelo ir D. Kotovo, B. Nikiforovo ir G. Zlobino, P. Jani, A. Rarogo darbai. Vokietijos baudžiamojoje teisėje XVIII pab. – XIX a. pirmoje pusėje šis klausimas buvo aktyviai diskutuojamas (P. Feuerbach, O. Krug), tačiau vėlesniu laikotarpiu (nuo XIX a. pabaigos iki dabar) neapibrėžtos tyčios problematika nebuvo nagrinėjama, kadangi vokiečių mokslininkai (ir teismų praktika) priėjo prie išvados, kad nusikalstamų veikų kvalifikavimui visiškai pakanka tyčios skirstymo į tiesioginę ir netiesioginę ir papildoma klasifikacija neturi jokios praktinės reikšmės.³ Pažymėtina, kad prie tokios pat išvados buvo

* Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės katedros lektorius, daktaras.

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Žin.* 2000. Nr. 89-2741, su pakeitimais iki 2008 m. birželio 12 d.

² *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis.* Vilnius, 2001. P. 207, 208; *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1–98 straipsniai).* – Vilnius, 2004. P. 109; Piesliakas V. *Lietuvos*

baudžiamoji teisė. Kn. 1. Vilnius, 2006. P. 363; Teismų praktikos bylose dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei apžvalga, patvirtinta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimu Nr. 46. *Teismų praktika.* 2004. Nr. 21.

³ Fischer M. *Wille und Wirksamkeit: Eine Untersuchung zum Problem des *dolus alternativus*.* - Frankfurt am Main, 1993. P. 251. Pažymėtina, kad šiuolaikinėje Vokietijos baudžiamojoje teisėje egzistuoja alternatyvios tyčios sąvoka, tačiau jos turinys iš esmės skiriasi nuo to turinio, kuris Lietuvos ir Rusijos baudžiamojoje teisėje apibūdinamas alternatyvios ar neapibrėžtos tyčios sąvokomis. Alternatyvi

priėję ir vokiečių baudžiamąja teise rėmėsi carinės Rusijos bei tarpukario Lietuvos mokslininkai (pvz., S. Poznyšev, V. Stankevičius).⁴ Šio straipsnio tikslas – taikant loginį, sisteminių, baudžiamojo-politinio vertinimo, istorinį bei teismų praktikos analizės metodus pamėginti pagrįsti arba paneigti tyčios kvalifikacijos į apibrėžtą ir neapibrėžtą reikalingumą, taip pat įvertinti, kiek teoriniu požiūriu pagrįstos teismų praktikoje nusistovėjusios nusikalstamų veikų esant šioms tyčios rūšims kvalifikacijos taisyklės. Siekiant šio tikslo keliami tokie uždaviniai: 1) atskleisti apibrėžtos ir neapibrėžtos tyčios sąvokas ir tyčios skirstymo į šias rūšis kriterijų, 2) nustatyti šių tyčios rūšių santykį su BK numatytais tyčios rūšimis (tiesiogine ir netiesiogine) ir 3) patikrinti kvalifikacijos taisyklių esant neapibrėžtai tyčiai pagrįstumą loginiu, sisteminiu ir baudžiamuoju-politiniu (vertybiniu) aspektais.

1. ALTERNATYVI (NEAPIBRĖŽTA) TYČIA IR JOS SANTYKIS SU KITOMIS TYČIOS RŪŠIMIS

1.1. Apibrėžta tyčia

Neapibrėžtos (alternatyvios) tyčios sampratos ribas pirmiausiai žymi apibrėžtos tyčios samprata. Apibrėžtos tyčios sąvoka nekelia didesnių teorinių ar praktinių problemų. Baudžiamosios teisės doktrinoje, taip pat teismų praktikoje apibrėžta tyčia suprantama kaip atvejai, kai asmuo daro nusikalstamą veiką suvokdamas visus jos objektyviusius požymius, numatytus baudžiamojo įstatymo dispozicijoje (t. y. suvokdamas jo pavojingumą), numatydamas jos padarinius ir siekdamas „vieno konkretaus rezultato“, kitaip tariant, siekdamas „konkrečiai kokybiškai apibrėžtų padarinių“⁵. Tyčios apibrėžtumą paprastai iškalbingai liudija objektyvus veikos kryptingumas, kai veikos padarymo būdas iš esmės šalina kitų galimų padarinių atsiradimo galimybę. Net ir tokiais atvejais kaltininkai retokai duoda parodymus pripažindami, kad jie siekė vienintelių konkrečių padarinių (pvz., nužudyti nukentėjusįjį). Gana tipiška, kad kaltinamieji negali paaiškinti, ko jie siekė nusikalsdami arba neigia siekį nužudyti (pvz., kaltinamieji neigė siekį nužudyti, nors buvo sudavę du smūgius peiliu į dešinę krūtinės pusę ir du į kairę⁶, ilgą laiką smaugė rankomis ir virve⁷ ar sudavę keturis nepaprastai stiprius smūgius metaliniu strypu į galvą, nuo kurių nukentėjusiajam lūžo momen-

tyčia Vokietijos baudžiamojoje teisėje – tai atvejai, kai asmeniui yra priimtinas kelių vertybių pažeidimas, bet kėsinimosi metu įmanoma realiai pažeisti tik vieną iš jų ir šie kėsinimaisi negali apimti vienas kito pagal normų konkurencijos taisyklės, bet kvalifikuotini kaip sutaptis, pavyzdžiui, vienintele likusia kulka brakonierius nori sužaloti jį persekiojantį eigulį ar bent jo šunį; žr. Fischer M., *ibid*; Jescheck H. H. und Weigend T. *Lehrbuch des Strafrechts. Allgemeiner Teil*. Berlin, 1996. P. 304; Wessels J. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius, 2003. P. 88, 89.

⁴ Познышев С. В. *Основныя начала науки уголовного права. Общая часть уголовного права*. Москва, 1912. P. 285; Stankevičius V. *Baudžiamoji teisė. Paskaitos*. Kaunas, 1925. P. 54.

⁵ *Baudžiamoji teisė*. P. 208; Piesliakas V. Ten pat. P. 364.

⁶ Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-169/2004.

⁷ Vilniaus apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-218/2005.

kaulio ir pleiškaulio kaulai⁸). Tokiais atvejais teismas gali patikimai objektyviai spręsti apie kaltinamojo tyčios turinį vertindamas nusikaltimo padarymo būdą. Apibrėžta tyčia gali būti nustatyta ir tais atvejais, kai veika objektyviai nėra vienareikšmiškai nukreipta į vienintelių padarinių sukėlimą, bet teismas, remdamasis bylos duomenų visuma, nustato, kad asmuo siekė konkrečių padarinių ir veika nebuvo pakankamai kryptinga (pavojinga) dėl nuo jo nepriklausančių aplinkybių. Pavyzdžiui, vienas smūgis peiliu į pilvą nėra tiek pavojingas gyvybei, kad teismas galėtų daryti patikimą išvadą apie kaltininko apibrėžtą tyčią nužudyti nukentėjusįjį. Kita vertus, tokia veika nepaneigia ir apibrėžtos tyčios galimybės. Nustačius, kad tik vienas smūgis buvo suduotas dėl to, kad nukentėjusysis pasipriešino ar kad peilis nulūžo, ar dėl kitų užpuolikai nepalankių aplinkybių, šios aplinkybės, kartu su kitomis bylos aplinkybėmis, gali leisti padaryti išvadą, kad kaltinamasis siekė būtent nukentėjusiojo mirties ir kitokie padariniai jo netenkino, t. y. jis veikė turėdamas apibrėžtą tyčią nužudyti.

Ar galima būtų teigti, kad visais atvejais, kai tyčia nėra apibrėžta, esama neapibrėžtos tyčios? Į šį klausimą atsakyti nėra paprasta, nes, skirtingai nei apibrėžtos tyčios, doktrinoje pateikiamos neapibrėžtos tyčios sampratos turi esminių skirtumų. Pagrindiniai klausimai, dėl kurių nesutariama aiškinant neapibrėžtos tyčios sampratą, yra du: 1) ar neapibrėžta tyčia galima pavadinti atvejus, kai asmuo, darydamas pavojingą veiką, numato keletą konkrečių padarinių, ar tik atvejus, kai asmuo jokių konkrečių padarinių nenumato, 2) ar neapibrėžta tyčia galima pavadinti atvejus, kai asmuo vienų padarinių siekia, o kitų nesiekia, bet daro veiką suprasdamas, kad jie gali atsirasti (t. y. sąmoningai leidžia jiems atsirasti). Pirmasis klausimas yra pagrindas diskusijai dėl neapibrėžtos ir alternatyvios tyčios, antrasis – dėl neapibrėžtos ir netiesioginės tyčios santykio.

1.2. Neapibrėžtos ir alternatyvios tyčios santykis

Dalis baudžiamosios teisės mokslininkų laikosi nuomonės, kad neapibrėžta ir alternatyvi tyčia yra tapachios sąvokos ir jų skyrimas yra dirbtinis.⁹ Šios pozicijos svarbiausia yra teiginys, kad baudžiamojoje teisėje nusikalstamos veikos požymiai nėra (ir negali būti) neapibrėžti, nekonkretūs. Sąvokos „neapibrėžti, nekonkretūs padariniai“, „neapibrėžtas, nekonkretus padarinių numatymas“ yra buitinės, o ne teisinės kategorijos. Sprendžiant tyčios klausimą jos neturi prasmės. Teismas, sprenddamas dėl nusikalstamos veikos subjektyviųjų požymių, turi nustatyti, kurie iš baudžiamajame įstatyme numatytų konkrečių padarinių buvo apimti kaltininko tyčios. Įstatyme nėra neapibrėžtų padarinių. Teismas, žvelgdamas į BK straipsnius, mato galimą alternatyvą.

⁸ Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-66-383/2005.

⁹ Piesliakas V. Ten pat. P. 362, 366; Наумов А. *Практика применения Уголовного кодекса Российской Федерации*. Москва, 2005. P. 64; Яни П. С. Сложные вопросы субъективной стороны преступления. *Российская юстиция*. 2002. No. 12. P. 48; Злобин Г. А., Никифоров Б. С. *Умысел и его формы*. Москва, 1972. P. 97.

Pavyzdžiui, tuomet, kai asmuo smogia keletą kartų kitam žmogui į galvą kumščiu „iš pykčio“, jo paties žodžiais tariant, „nieko negalvodamas“ (tai paprastai reiškia tik tiek, kad asmuo parodymų davimo metu neatsimena, kaip jis suvokė galimus padarinius nusikalstamos veikos darymo metu ir kad jo atmintyje išliko tik tuometinė emocinė būseną), tokio poelgio padariniai (ir kaltininko tyčios turinys) nėra neapibrėžti, bet yra alternatyvūs – vienu metu siekiama padaryti ar sąmoningai leidžiama atsirasti sunkiam sveikatos sutrikdymui, nesunkiam sveikatos sutrikdymui ir (arba) nežyriam sveikatos sutrikdymui. Analogiškai, kai asmuo grobia svetimą lagaminą, paprastai jis nežino, kokios vertės svetimo turto vagystę jis daro, bet įstatymas sukonkretina šį neapibrėžtumą iki tokios alternatyvos – tyčia pagrobti nedidelės vertės svetimą turtą (nuo 1 iki 3 minimalių pragyvenimo lygių (toliau vadinama – MGL) vertės) ir (arba) tyčia pagrobti vidutinės vertės svetimą turtą (nuo 3 iki 250 MGL vertės), ir (arba) tyčia pagrobti didelės vertės svetimą turtą (didesnės kaip 250 MGL vertės). Taigi, asmens suvokimas ir siekis psichologiniu požiūriu gal ir gali būti neapibrėžti, bet baudžiamojoje teisėje tyčia neapibrėžta negali būti, nes ją apibrėžia baudžiamajame įstatyme numatyti nusikalstamų veikų sudėčių objektyvieji požymiai. Neapibrėžtas suvokimas ir siekis, „perleistas“ per įstatyme numatytą sudėčių „rėtį“, įgauti vieno ar kelių alternatyvių konkrečių tyčios turinių pavidalą. Dėl to darytina išvada, kad terminas „neapibrėžta tyčia“ (nors ir plačiai paplitęs teismų praktikoje) nėra tiksliai teisinė sąvoka. Tiksliau būtų vartoti „alternatyvios tyčios“ sąvoką.

Šio požiūrio oponentai mano, kad neapibrėžta ir alternatyvi tyčia yra skirtingi dalykai. Jie teigia, kad alternatyvi tyčia nėra neapibrėžta, ji yra apibrėžtos tyčios porūšis.¹⁰ Iš pirmo žvilgsnio susidaro įspūdis, kad šie autoriai apskritai neigia tyčios klasifikacijos į apibrėžtą ir neapibrėžtą prasmę. Iš jų teiginių plaukia, kad tai, ką anksčiau aptartai pozicijai atstovaujantys autoriai įvardija skirtingomis tyčios rūšimis (paprasta apibrėžta ir alternatyvia tyčia), yra tas pat – ar būtų paprasta, ar alternatyvi, tyčia abiem atvejais yra apibrėžta (be to, lietuvių autoriai teigia, kad abiem atvejais taikytinos tos pačios kvalifikavimo taisyklės). Tačiau vis dėlto šie autoriai tyčios klasifikacijos į apibrėžtą ir neapibrėžtą neatsisako ir šalia paprastos apibrėžtos (konkretizuotos) ir alternatyviai apibrėžtos tyčios išskiria dar vieną tyčios rūšį – neapibrėžtą (nekonkretizuotą) tyčią.

Šių autorių pozicijos analizę kiek sunkina tai, kad neapibrėžta tyčia jų darbuose apibūdinama skirtingai. Vieni autoriai mano, kad neapibrėžta tyčia yra, kai kaltininkas, darydamas nusikaltimą, nieko konkrečiai nenumato, jo sąmonėje neatsispindi jokie (ar jokie konkre-

tūs, jokie individualūs) galimi veikos padariniai.¹¹ Kiti laikosi nuomonės, kad neapibrėžta tyčia yra tokiais atvejais, kai kaltininkas suvokia, į kokią vertybę kėsina, numato galimus padarinius, bet tiksliai nežino, kokio sunkumo padarinius jis sukels.¹² Abu požiūriai yra kritikuotini.

Pirmasis požiūris kritikuotinas remiantis tyčios konkretumo principu. Tyčios (ir kaltės) konkretumo principas skelbia, kad negali būti nekonkrečios tyčios (ar kaltės), negali būti tyčios (ar kaltės) „apskritai“¹³. Tyčios turinį visuomet turi sudaryti konkrečios nusikalstamos veikos sudėties objektyvieji požymiai.¹⁴ „Baudžiamosios teisės nedomina, ar kaltininko elgesys buvo tyčinis, o „tik“ tai, ar, pavyzdžiui, jis turėjo tyčią sunkiai sutrikdyti sveikatą, ar tyčią nužudyti ir pan.“¹⁵ Taigi tyčia nustatinėjama konkrečių, o ne „bet kokių“ ar „neapibrėžtų“ padarinių ir kitų objektyviųjų požymių atžvilgiu. Atitinkamai BK 15 straipsnyje numatyta tyčios padaryti nusikalstamą veiką nustatymo sąlyga, kad asmuo „numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatyti padariniai“, negali būti aiškinama plačiai, esą asmeniui pakanka numatyti „bet kuriuos“ iš kodekse numatytų padarinių. BK 15 straipsnyje minimi „šiame kodekse numatyti padariniai“ yra itin konkretūs – tai padariniai, numatyti asmeniui inkriminuojamoje BK specialiosios dalies straipsnio dalyje.¹⁶ Dėl to manyčiau, kad teiginys, kad asmenį galima nu-teisti už tyčinį nusikaltimą ir tuomet, kai nustatyta, kad jo sąmonėje darant nusikalstamą veiką neatsispindėjo jokie (ar jokie konkretūs) galimi veikos padariniai (neva jis veikė neapibrėžta tyčia) aiškiai prieštarautų tiek tyčios konkretumo principui, tiek BK 15 straipsnio reikalavimams.

Antrajam požiūriui atstovaujantys autoriai apibūdinami neapibrėžtą tyčią pabrėžia tai, kad asmuo tiksliai nežino, kokie iš jo numatomų padarinių kils, kokio laipsnio žala bus padaryta. Alternatyvią tyčią jie apibrėžia taip, kad asmuo tiksliai žino, kad gali kilti vienas iš kelių jo numatomų padarinių.¹⁷ Galima pastebėti loginę šių autorių klaidą, kai tas pats reiškinys įvardijamas skirtingomis sąvokomis ir apibrėžiamas skirtingais žodžiais – remiantis abiem apibrėžimais (ir neapibrėžtos, ir alternatyvios tyčios) asmuo (tiksliai) žino, kad gali kilti vieni iš jo numatomų padarinių, ir abiem atvejais jis tiksliai nežino, kurie iš jų tikrai kils. Taigi iš tiesų šie autoriai alternatyvios ir neapibrėžtos tyčios neatriboja, jas tapatina.

¹¹ Kiškis G. Ten pat. P. 16; Пагог А. И. *Квалификация преступлений по субъективным признакам*. СПб, 2003. P. 104.

¹² *Baudžiamosios kodekso komentaras*. P. 109; *Уголовное право России*. P. 475; *Энциклопедия уголовного права*. P. 690; *Курс уголовного права*. P. 321; Ворошилин Е. В., Кригер Г. А. Ten pat. P. 40.

¹³ Piesliakas V. Ten pat. P. 336–340.

¹⁴ Roxin C. *Strafrecht. Allgemeiner Teil*. I. Band München, 1997, p. 402.

¹⁵ Schroth U. *Vorsatz als Aneignung der unrechtskonstituierenden Merkmale*. Frankfurt am Main, 1994. P. 8.

¹⁶ Piesliakas V. Ten pat. P. 352.

¹⁷ Ворошилин Е. В., Кригер Г. А. Ten pat. P. 40; *Энциклопедия уголовного права*. P. 690.

¹⁰ *Baudžiamosios kodekso komentaras*. P. 109; *Baudžiamoji teisė*. P. 208; Kiškis G. Subjektyvinės nusikaltimo pusės reikšmė grobimų ir vagysčių kvalifikavimui. *Socialistinė teisė*. 1987. Nr. 2. P. 15, 16; *Уголовное право России. Общая часть*. Под ред. Н. М. Кропачева, Б. В. Волженкина, В. В. Орехова. СПб, 2006. P. 475; *Энциклопедия уголовного права*. Т. 4. СПб, 2006. P. 690; *Курс уголовного права. Общая часть*. Том 1. Под ред. Н. Ф. Кузнецовой И И. М. Тяжковой. Москва, 2002. P. 321; Ворошилин Е. В., Кригер Г. А. *Субъективная сторона преступления*. Москва, 1987. P. 40.

1.3 Alternatyvios (neapibrėžtos) ir netiesioginės tyčios santykis

Remiantis BK 15 straipsniu asmens negalima nu-teisti už tyčinę nusikalstamą veiką, jeigu nėra nustatyta asmens tiesioginė arba netiesioginė tyčia ją padaryti. Taigi alternatyvi tyčia nėra ir negali būti savarankiška tyčios rūšis. Tai kelių tyčių, apibrėžtų BK, derinys.

Doktrinoje vieningai sutariama, kad vienas iš alternatyvios tyčios atvejų yra, kai asmuo, darydamas nusikalstamą veiką, numato keletą pavojingos veikos padarinių ir siekia, kad kurie nors iš jų kiltų. Šiuo atveju kaltininkas vienu metu veikia turėdamas kelias tiesiogines tyčias. Pavyzdžiui, konfliktoje situacijoje norėdamas išlieti savo pyktį asmuo gali smogti nukentėjusiam ameniui peiliu turėdamas tiesioginę tyčią nužudyti ir tiesioginę tyčią sunkiai sutrikdyti jo sveikatą. Jis siekia, kad auka labai smarkiai nukentėtų ir jam nesvarbu, ar ji mirs, ar bus sunkiai sužalota.

Mokslininkų nuomonės, ar galima pavadinti alternatyvia (neapibrėžta) tyčia situacijas, kai asmuo veikia turėdamas kelias tyčias ir viena jų yra tiesioginė, o kita netiesioginė, skiriasi. Pavyzdžiui, praeivio apiplėšimo metu kaltininkas dukart stipriai spiria parkritusiam nukentėjusiajam į galvą. Teismas nustato, kad jis siekė sunkiai sutrikdyti nukentėjusiojo sveikatą, o jo mirties sukelti nenorėjo, bet suvokė, kad kelia didelį pavojų žmogaus gyvybei ir to nepaisydamas vis tiek veikė pasirinktu būdu, taip sąmoningai leisdamas padariniams atsirasti. Šioje situacijoje asmuo veikė turėdamas tiesioginę tyčią sunkiai sutrikdyti sveikatą ir netiesioginę tyčią nužudyti (taip pat tiesioginę tyčią padaryti plėšimą).

V. Piesliakas, taip pat kai kurie kiti mokslininkai (P. Jani, M. Selezniov) mano, kad alternatyvia (neapibrėžta) tyčia galima vadinti tik tokius atvejus, kai asmuo veikia keliomis tiesioginėmis tyčiomis („neapibrėžta tyčia yra tiesioginės tyčios atmaina“).¹⁸ Kodėl apsiribojama tik tiesioginėmis tyčiomis? Kodėl tiesioginių tyčių alternatyvą yra tikslinga („galima“) vadinti alternatyvia tyčia, o tiesioginės ir netiesioginės tyčios alternatyvą alternatyvia tyčia vadinti netikslinga („negalima“)? Deja, mokslininkai nepateikia savo pozicijos argumentų.

Rusijos baudžiamojoje teisėje (nuo ikirevoliucinių iki šių dienų autorių) aiškiai dominuoja nuomonė, kad alternatyvią (neapibrėžtą) tyčią gali sudaryti tiek tiesioginė, tiek netiesioginė tyčia.¹⁹ Ši nuomonė grindžiama teiginiu, kad apibrėžta ir alternatyvią (neapibrėžtą) tyčią skiria intelektinis (kaltininko suvokimo, numatymo konkretumas, apibrėžtumas), o ne valinis momentas. Esą valinis momentas alternatyviai numatomų veikos padarinių atžvilgiu gali būti įvairus. Su šiuo teiginiu visiškai sutinku. Jį galima pagrįsti daugeliu pavyzdžiu

¹⁸ Piesliakas V. Ten pat, P. 371; Селезнев М. Умысел как форма вины. *Российская юстиция*. 1997. No. 3. P. 11; Яни П. С. Ten pat. P. 49.

¹⁹ Познышев С. В. Ten pat. P. 284; Наумов А. Ten pat. P. 64; Злобин Г. А., Никифоров Б. С. Ten pat. P. 100; *Энциклопедия уголовного права*. P. 689; *Курс уголовного права*. P. 322; Ворошилин Е. В., Кригер Г. А. Ten pat. P. 41; Парог А. И. Ten pat. P. 103; Дегель П. С., Котов Д. П. *Субъективная сторона преступления и ее установление*. Воронеж, 1974. P. 113.

(vienas jų (plėšimo atvejis) anksčiau minėtas šiame straipsnyje). Galima pasakyti ir dar daugiau – asmuo gali veikti ne tik skirtingomis tyčios rūšimis (tiesiogine ir netiesiogine), bet netgi tyčia vienu padarinių atžvilgiu ir neatsargumu kitų padarinių atžvilgiu. Štai pavyzdys iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos:

Ž. Ž. buvo nuteistas už tai, kad konflikto su 60 metų moterimi metu sudavė ranka vieną smūgį jai į kairį skruostą. Įvykus rotaciniam galvos judesiui, po kietuoju galvos smegenų dangalu išsiliejo kraujas, o tai sukėlė komplikacijas – galvos smegenų suspaudimą ir pabrinkimą ir po keturių dienų nukentėjusioji mirė.

*Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad šioje situacijoje Ž. Ž. veikė neatsargiai (nusikalstamai nerūpestingai) gyvybės atėmimo atžvilgiu ir tyčia jos sveikatos sunkaus sutrikdymo atžvilgiu, ir jo poelgį kvalifikavo kaip sutaptį pagal BK 132 ir 135 straipsnius.*²⁰

Tai, kad asmuo skirtingų galimų savo veikos padarinių atžvilgiu gali veikti skirtingomis tyčios rūšimis yra, ko gero, akivaizdu²¹, bet, mano manymu, tai dar neįrodo, kad tiesioginės ir netiesioginės tyčios alternatyvą galima vadinti alternatyvia tyčia. Tai reiktų papildomai įrodyti remiantis sisteminais argumentais. Manychiau, kad jeigu yra teigiama, kad esant netiesioginei tyčiai nėra prasmės kalbėti apie alternatyvią tyčią (dėl to, kad pakanka nustatyti netiesioginę tyčią sunkesniųjų padarinių atžvilgiu ir ji apims tyčią lengvesniųjų padarinių atžvilgiu), lygiai tas pat turėtų būti teigiama ir tiesioginės tyčios atveju (nes tiesioginė tyčia sunkesniųjų padarinių atžvilgiu taip pat turėtų apimti tyčią lengvesniųjų padarinių atžvilgiu). Tokiu atveju reiktų padaryti išvadą, kad kalbėti apie alternatyvią tyčią nebėra prasmės. Bet jei teigiama, kad sąvoka „alternatyvi tyčia“ baudžiamojoje teisėje yra reikalinga, šia sąvoka turėtų būti apibūdinami visi atvejai, kai asmuo daro pavojingą veiką turėdamas kelias tyčias, neatsižvelgiant į tai, kokių rūšių tyčios sudaro alternatyvą – vien tiesioginės ar tiesioginės ir netiesioginės tyčia.

2. NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ KVALIFIKAVIMO TAISYKLĖS NUSTAČIUS ALTERNATYVIĄ (NEAPIBRĖŽTĄ) TYČIĄ

Teismų praktikoje yra tvirtai išsąknyjusios tokios nusikalstamų veikų kvalifikavimo taisyklės: jei asmuo veikia apibrėžta tiesiogine tyčia, nusikalstama veika kvalifikuojama pagal jo tyčios turinį, o alternatyvios (neapibrėžtos) tyčios atveju nusikalstama veika kvalifikuojama atsižvelgiant į realiai kilusius padarinius. Nemažai daliai mokslininkų, analizuojančių tyčios problematiką, kelia nuostabą tai, kad sprendžiant tyčinių nusikalstamų veikų bylas taikomos skirtingos kvalifikavimo taisyklės. Nuostabą gali sukelti ne tik teoriniai tokios kvalifikacijos pagrindai, bet ir praktiniai rezultatai. Pavyzdžiui:

D. K. asmeninio konflikto su V. Š. ir I. Š. metu nukentėjusiesiems priklausančio namo kieme iš automobilio „VW Golf“, stovėjusio apie 30 metrų atstumu nuo namo, pasiėmęs

²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinė byla Nr. 2K-354/2007.

²¹ Žr. ir Roxin C. Ibid. P. 402.

dvylikto kalibro medžioklinį šautuvą „IŽ-27M“, iš pykčio visuotinai pavojingu būdu – t. y. sukeldamas pavojų šalia namo buvusių dviejų asmenų bei gyvenamajame name buvusių dviejų asmenų gyvybei, du kartus iššovė iš medžioklinio šautuvo į prie namo stovinčio V. Š. pusę, padarydamas jam kūno sužalojimus, vertinamus kaip nežymų sveikatos sutrikdymą. (...) Pagal nuteistojo, liudytojų ir nukentėjusiųjų parodymus teismas nustatė, kad iki įvykio tarp D. K. ir V. ir I. Š. šeimos buvo normalūs santykiai, su nukentėjusiųjų šeimos nare A. K. nuteistasis buvo artimai bendravęs ir dažnai lankęsis nukentėjusiųjų namuose. Taip pat nustatyta, kad D. K. į Š. namus atvyko I. Š. kvietimu, kad padėtų apraminti neblaivų V. Š., o šaunamojo ginklo nuteistasis ėmėsi tik kilus muštynėms ir įsibėgėjęs konfliktui tarp įvykio dalyvių. Vertindamas nustatytą įvykio eigą pagal asmenų parodymus, teismas taip pat nežūrėjo pirminio tikslo nužudyti V. Š. (...) Pagal šiuos nustatytus faktus teismas pagrįstai konstatavo, kad D. K. jo atliktų veiksmų pasekmių atžvilgiu veikė neapibrėžta tyčia, tai yra jis, šaudydamas V. ir I. Š. priklausancio namo kieme, savo sąmonėje galimų neteisėtos veikos padarinių nedetalizavo, o apskritai numatė galimybę atsirasti įvairiems padariniams (sveikatos sutrikdymui ar gyvybės atėmimui), vienodai norėdamas bet kurio iš jų atsiradimo. Taigi teismas neturėjo teisinio pagrindo D. K. veiksmus kvalifikuoti kaip pasikėsinimą nužudyti, todėl baudžiamasis įstatymas tinkamai pritaikytas pagal realiai kilusias pasekmes – nežymų V. Š. sveikatos sutrikdymą.²²

Šioje byloje teismas konstatavo, kad nusikalstamos veikos metu nuteistasis numatė nukentėjusiojo mirties galimybę ir jos norėjo (turėjo tyčią nužudyti žmogų), bet nuteisė jį tik dėl nežymaus sveikatos sutrikdymo. Kokie motyvai galėtų pateisinti tokį sprendimą? Tai, kad tyčia nužudyti nebuvo vienintelė, kad šalia jos nustatyta ir tyčia nežymiai sutrikdyti nukentėjusiojo sveikatą? Kuo remiasi nagrinėjama kvalifikacijos taisyklė, kurią taip tiksliai pritaikė teismas šioje byloje, kad esant alternatyviai (neapibrėžtai) tyčiai nusikalstama veika kvalifikuojama pagal kilusius padarinius?

Deja, mokslininkai, postuluojuantys šią taisyklę savo darbuose, iš esmės nepateikia jos teorinio pagrindimo.²³ Galima tik daryti prielaidą, kad šiai taisyklei įsigalėti reikšmės turėjo praktiniai sumetimai – kur kas paprasčiau nusikalstamas veikas kvalifikuoti pagal kilusius padarinius nei pagal kaltininko tyčios turinį. Kartu tai yra nesudėtingas būdas mažinti griežtų nuosprendžių dėl pasikėsinimo nužudyti skaičių. Bet ar tikrai tai, kas paprasta, yra kartu teisinga ir pagrįsta baudžiamuoju politiniu požiūriu?

Šią kvalifikacijos taisyklę kritikuojantys mokslininkai teigia, kad tyčinių nusikalstamų veikų pavojingumą lemia ne faktiškai kilę padariniai, bet padariniai, į kuriuos yra nukreipta kaltininko tyčia. Tad kvalifikacija pagal kilusius padarinius (ir atitinkamai bausmė), ypač tuomet, kai padariniai yra menki ar jų visai nekyla, visiškai neatitinka tyčinio nusikaltimo pavojingumo. P. Dagelo ir D. Kotovo nuomone, „atsakomybės pagal faktiškai kilusius padarinius esant neapibrėžtai tyčiai modelis yra ne kas kita, kaip atsakomybės už neatsargius nusikaltimus konstrukcijos perkėlimas į tyčinių nusikalti-

mų sferą, o tam nėra jokio pagrindo“.²⁴ Neatsargių nusikaltimų pavojingumą lemia faktiškai kilę padariniai, tad tokių nusikaltimų kvalifikacija pagal kilusius padarinius yra pateisinama. Neatsargus (rizikingas) elgesys nėra tiek pavojingas, kad būtų verta taikyti baudžiamąją atsakomybę už grėsusius, bet faktiškai nekilusius padarinius. Turbūt daugelis sutiktų, kad tyčinių nusikalstamų veikų vertinimas turėtų būti kitoks.

Tyčinių nusikaltimų kvalifikacijos pagal faktiškai kilusius padarinius pagrįstumas ginčijamas ir kitu aspektu. Dar XIX a. viduryje vokiečių mokslininkas O. Krugas kėlė klausimą: „argi tai, kad nustačius tyčią nužudyti, nustatoma ir tyčia sunkiai sutrikdyti sveikatą, yra pagrindas švelniau bausti?“²⁵ Šį vertinamąjį (baudžiamąjį-politinį) argumentą („kodėl taip švelniai baudžiama?“) galima rasti ir XX a. rusų mokslininkų darbuose.²⁶ Iš tiesų kaip logiškai (tiksliau – iš baudžiamosios politikos pozicijų) pagrįsti tai, kad esant alternatyviai (neapibrėžtai) tyčiai ir nekilus sunkiausiems padariniams, tyčia padaryti mažiau pavojingą nusikaltimą tarsi neutralizuoja į sunkesnę nusikaltimą nukreiptą tyčią ir galiausiai nusikalstamos veikos kvalifikacijoje atsispindi tik į faktiškai kilusius padarinius nukreipta tyčia? Alternatyvus siekis sutrikdyti sveikatą šalina atsakomybę už pasikėsinimą nužudyti? Taip teigia Lietuvos (ir kai kurių kitų valstybių) teismų praktika. Mano nuomone, tai nėra teisinga ir baudžiamosios politikos požiūriu nepateisinama. Be to, normų konkurencijos taisyklės nurodo, kad lengvesni nusikaltimai negali apimti sunkesnių. Dėl to ir alternatyvios tyčios atveju tyčia padaryti mažiau pavojingą nusikaltimą negali „nukonkuruoti“ į sunkesnę nusikaltimą nukreiptos tyčios. Tai, manau, dar kartą įrodo, kad alternatyvios tyčios atveju nusikalstama veika turi būti kvalifikuojama ne pagal faktiškai kilusius padarinius, bet kaip sunkiausias nusikaltimas, kokį apėmė kaltininko tyčia. Lygiai kaip ir apibrėžtos tyčios atveju.

3. ALTERNATYVIOS (NEAPIBRĖŽTOS) TYČIOS RETROSPEKTYVINĖ PERSPEKTYVA LIETUVOS BAUDŽIAMOJOJE TEISĖJE

Jeigu sutiktume, kad ir apibrėžtos, ir alternatyvios tyčios atveju turi būti taikomos tokios pačios kvalifikavimo taisyklės, jei sutiktume, kad tyčinių nusikalstamų veikų kvalifikacijai yra reikšminga tik į sunkiausius padarinius nukreipta kaltininko tyčia, tuomet reiktų kelti klausimą, ar verta baudžiamuoju teisėje kalbėti apie alternatyvią (neapibrėžtą) tyčią? Kokia būtų prasmė nustatinėti alternatyviai į lengvesnius padarinius nukreiptas tyčias, kurios neturėtų teisinės reikšmės? Ar nevertėtų atsisakyti tyčios skirstymo į apibrėžtą ir alternatyvią (neapibrėžtą)? Aš tokiam siūlymui pritarčiau. Teismai ir kitų teisėsaugos institucijų pareigūnai kvalifikuodami nusikalstamas veikas visais atvejais turėtų nustatyti, ko-

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinė byla Nr. 2K-789/2007.

²³ Piesliakas V. Ten pat. 367; Уголовное право России. P. 475; Энциклопедия уголовного права. P. 629.

²⁴ Дагель П. С., Котов Д. П. Ten pat. P. 114.

²⁵ Krugas A. O. *Über dolus und culpa und insbesondere über den Begriff der unbestimmten Absicht*. Leipzig, 1854. P. 65.

²⁶ Злобин Г. А., Никифоров Б. С. Ten pat. P. 102, 103; Яни П. С. Ten pat. P. 48.

kią sunkiausia tyčią turėjo kaltininkas darydamas nusikalstamą veiką ir atitinkamai kvalifikuoti nusikalstamą veiką. Nusikalstamos veikos kvalifikavimo pagal kilusius padarinius taisyklė turėtų būti taikoma tik neatsargių nusikaltimų atvejais. Tai nėra novatoriškas „teorinis“ („atitrūkęs nuo praktikos“) siūlymas, kurį įgyvendinti praktikoje galbūt būtų pernelyg sunku. Priešingai – tai gerai praktikoje išbandytas siūlymas. Kaip jau minėjau straipsnio įžangoje, alternatyvios tyčios, kaip ji suprantama Lietuvoje ar Rusijoje, Vokietijos baudžiamojo teisė ir ja besiremiančios Europos šalys atsisakė dar XX a. pradžioje. Tyčios skirstymas į tiesioginę ir netiesioginę laikomas pakankamu baudžiamosios teisės poreikiams patenkinti. Tarpukario Lietuvos baudžiamojo teisėje tyčios skirstymas į apibrėžtą ir alternatyvią taip pat buvo laikomas neturinčiu praktinės reikšmės.²⁷ Tyčios skirstymas į apibrėžtą ir neapibrėžtą (alternatyvią) – XIX a. vidurio baudžiamosios teisės reliktas – XX a. viduryje buvo gražintas į praktiką tarybinių teismų, o doktrinoje įdiegtas M. Isaevio ir A. Piontkovskio pastangomis.²⁸ Manytina, kad to meto Tarybų Sąjungoje iš dalies dėl žemo pareigūnų pasirengimo lygio iš tiesų buvo didelis poreikis rasti būdų, kaip nusikaltimus kvalifikuoti kuo „paprasciau“. Norėtusi tikėti, kad Lietuvos teisėsaugos sistema jau yra pakankamai subrendusi ir sugebėtų be didesnių keblumų pereiti nuo paprastesnių taisykių, bet ne visai teisingų, prie labiau teoriškai pagrįstų tyčinių nusikalstamų veikų kvalifikavimo taisyklių.

IŠVADOS

1. Vadovaujantis tyčios (kaltės) konkretumo principu sąvokos alternatyvi ir neapibrėžta tyčia žymi tapatus reiškinius.

2. Sisteminiu-loginiu požiūriu nėra jokio pagrindo teigti, kad tiesioginė ir netiesioginė tyčia negali sudaryti alternatyvios (neapibrėžtos) tyčios.

3. Nusikalstamos veikos esant alternatyviai (neapibrėžtai) tyčiai kvalifikavimas pagal realiai kilusius padarinius, o ne pagal nustatytą į sunkiausio nusikaltimo padarymą nukreiptą tyčią, neatitinka realaus tyčinių nusikalstamų veikų pavojingumo ir pažeidžia normų konkurencijos taisyklės. Tyčinės nusikalstamos veikos turėtų būti kvalifikuojamos pagal tai, kokią sunkiausia nusikalstamą veiką apėmė kaltininko tyčios turinys.

4. Atsisakius taisyklės, kad esant alternatyviai (neapibrėžtai) tyčiai nusikalstamos veikos kvalifikuojamos pagal realiai kilusius padarinius, nelieka prasmės baudžiamojoje teisėje tyčią skirstyti į apibrėžtą ir alternatyvią (neapibrėžtą).

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Žin.* 2000. Nr. 89-2741, su pakeitimais iki 2008 m. birželio 12 d.

²⁷ Stankevičius V. Ten pat. P. 52.

²⁸ Утевский Б. С. *Вина в советском уголовном праве*. Москва, 1950. P. 207–208.

2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinė byla Nr. 2K-789/2007.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinė byla Nr. 2K-354/2007.
4. Vilniaus apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-218/2005.
5. Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-66-383/2005.
6. Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1 – 169/2004.
7. Teismų praktikos bylose dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei apžvalga, patvirtinta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimu Nr. 46. *Teismų praktika*. 2004. Nr. 21.
8. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2001.
9. Fischer, M. Wille und Wirksamkeit: Eine Untersuchung zum Problem des *dolus alternativus*. Frankfurt am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien: Peter Lang, 1993.
10. Jescheck, H. H.; Weigend, T. *Lehrbuch des Strafrechts. Allgemeiner Teil*. 5. Aufl. Berlin: Duncker & Humboldt, 1996.
11. Kiškis, G. Subjektyvinės nusikaltimo pusės reikšmė grobimų ir vagysčių kvalifikavimui. *Socialistinė teisė*. 1987. Nr. 2. P. 12–17.
12. Krug, A. O. Über dolus und culpa und insbesondere über den Begriff der unbestimmten Absicht, Leipzig: Tauchnitz 1854. [Faks.-T.], [Frankfurt am Main] 1968 <http://dlib-pr.mpier.mpg.de/m/kleioc/0010/exec/bigpage/%22162613_00000031%22> [žiūrėta 2007 02 11].
13. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1–98 straipsniai)*. Vilnius: TIC, 2004.
14. Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Kn. 1: baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2006.
15. Roxin, C. *Strafrecht. Allgemeiner Teil*. 1. Band 3. Aufl. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1997.
16. Schroth, U. *Vorsatz als Aneignung der unrechtskonstituierenden Merkmale*. Frankfurt am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien: Peter Lang, 1994.
17. Stankevičius, V. *Baudžiamoji teisė. Paskaitos*. Kaunas: Lietuvos universiteto Teisių fakulteto leidinys. 1925.
18. Wessels, J. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas, 2003.
19. Ворошилин, Е. В.; Кригер, Г. А. *Субъективная сторона преступления*. Москва: Издательство Московского университета, 1987.
20. Дагель, П. С.; Котов, Д. П. *Субъективная сторона преступления и ее установление*. Воронеж: Издательство Воронежского университета, 1974.
21. Злобин, Г. А.; Никифоров, Б. С. *Умысел и его формы*. Москва: Юридическая литература, 1972.
22. *Курс уголовного права. Общая часть. Том 1: Учение о преступлении*. Под ред. Н. Ф. Кузнецовой и И. М. Тяжковой. Москва: ИКД „Зерцало – М“. 2002.
23. Наумов, А. *Практика применения Уголовного кодекса Российской Федерации. Комментарий судебной практики и доктринальное толкование*. Москва: Wolters Kluwer, 2005.
24. Познышев, С. В. *Основныя начала науки уголовного права. Общая часть уголовного права*. Москва: Издание А. А. Карцева. 1912.
25. Рарог, А. И. *Квалификация преступлений по субъективным признакам*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс. 2003.
26. Селезнев, М. Умысел как форма вины. *Российская юстиция*. 1997. No. 3. С. 11–12.

27. *Уголовное право России. Общая часть*. Под ред. Н. М. Кропачева, Б. В. Волженкина, В. В. Орехова. СПб: Издательство юридического факультета С.-Петербур. гос. ун-та, 2006.
28. Утевский, Б. С. *Вина в советском уголовном праве*. Москва: Государственное издательство юридической литературы. 1950.
29. *Энциклопедия уголовного права*. Санкт-Петербург: Издание профессора Малинина, 2006. Т. 4.
30. Яни, П. С. Сложные вопросы субъективной стороны преступления. *Российская юстиция*. 2002. No. 12. С. 47–49.

case of *dolus alternativus* are not valid, classification of *dolus* into *dolus directus* and *dolus eventualis* is sufficient for the needs of the criminal law.

Keywords: *dolus determinatus*, *dolus indeterminatus*, *dolus alternativus*, intention, *dolus eventualis*

CONCEPT OF *DOLUS ALTERNATIVUS* (*INDETERMINATUS*) AND ITS SIGNIFICANCE IN CRIMINAL LAW

Skirmantas Bikelis *
Mykolas Romeris University

S u m m a r y

This article discusses the concept of *dolus alternativus* (*indeterminatus*) in criminal law. The Latin notion *dolus alternativus* does not have a direct translation in English. *Dolus* includes not only what common law would call intention and knowledge, but also some cases of recklessness (so called *dolus eventualis*). Notion of *dolus alternativus* (*indeterminatus*) is widely used in Lithuanian judicial practice but also it is a subject for heated discussion among scholars of criminal law. Firstly, scholars debate whether notions *dolus alternativus* and *dolus indeterminatus* have the same meaning. This article contends that *dolus* can not be undetermined. It is determined by the elements of one or several crimes, so it only may be specific or alternative but not undetermined. The second issue in the debate is whether *dolus alternativus* may include *dolus eventualis* or whether it should be limited only to cases of alternative specific intent. Examples from judicial practice show that it is possible for a perpetrator to act having several forms of *mens rea* regarding different consequences of an act. On the other hand there are no logical or systemic reasons to limit the notion of *dolus alternativus* to the cases of alternative of specific intents. Therefore the article contends that *dolus alternativus* may include *dolus eventualis*.

The third issue discussed in the article is validity of the rule that in the case of *dolus alternativus* a perpetrator is liable only for those consequences of his act which in fact occur. The article contends that this rule ignores the real danger of intentional crimes where decisive criteria are intentions leading to an act but not the factual consequences of the act. On the other hand, this rule also violates the principles of conflict of rules as liability for (and intention to commit) a more serious crime may not be substituted by liability for a less serious crime. Following the rule mentioned above liability for mild factual consequences (i. e. bodily injury) would replace liability for an attempt to commit a more serious crime (i. e. an attempt to murder) and it would be unjustifiable.

Finally, the article concludes that classification of *dolus* into determined and alternative does not have any added value in criminal law. As specific rules of qualification of crimes in

* Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Department of Criminal Law, lecturer, doctor.